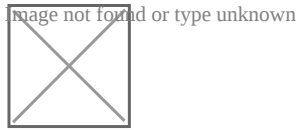

Βυζαντινή ιατρική: η τέχνη που έγινε επιστήμη

/ [Πεμπτούσια](#)

Η Βυζαντινή ιατρική αποτελεί τη γέφυρα για το πέρασμα από την αρχαία Ελληνική ιατρική στη ιατρική μέχρι τον 18ο αιώνα. Στην πορεία αυτή, πέρασε από διάφορες φάσεις και εξελίχθηκε σταδιακά από τέχνη σε επιστήμη.

Οι πηγές για μια τέτοια μελέτη είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν και ιδιαίτερα εικονογραφικά ντοκουμέντα που να προσφέρουν γνώσεις για τον τρόπο ζωής στο μεσαίωνα.

Εντυπωσιακά παραδείγματα μπορούν όμως να βρεθούν στο Άγιο Όρος, το πιο ανατολικό πόδι της Χαλκιδικής στη Βόρεια Ελλάδα, το οποίο αποτελεί, όχι μόνο την σκάλα του Ιακώβ για τη συνάντηση ανάμεσα στον άνθρωπο και τον Θεό, αλλά συμβάλλει στην έρευνα αυτού του ειδικού κεφαλαίου της ιστορίας της ιατρικής.

Επαναλαμβανόμενες μου επισκέψεις στο Άγιο Όρος τα τελευταία 25 χρονιά είχαν τον ειδικό στόχο της τεκμηρίωσης της βυζαντινής ιατρικής. Αρχικά μετά την άφιξή μου στον Άθω, έπρεπε να στηρίζομαι στα δύο μου πόδια και να μετακινούμαι ανάμεσα στα 20 μοναστήρια, περπατώντας στα ακατέργαστα πέτρινα μονοπάτια της χερσονήσου των μοναχών. Στα βήματα των Αγίων Κόσμα και Δαμιανού προσπάθησα, σαν γιατρός, να μελετήσω και να περιγράψω την μοναχική ιατρική τις μέρες του Βυζαντίου

Πρωτίστως οι βυζαντινοί ιατροί διασφάλισαν τις γνώσεις της κλασσικής αρχαίας ιατρικής, με τα έργα των μεγάλων Ελλήνων ιατρών, Ιπποκράτη και Γαληνού να αποτελούν τα θεμέλια της Βυζαντινής ιατρικής. Σε μια δεύτερη φάση προχώρησαν σε ονοματολογία των γνώσεων αυτών, ώστε να γίνουν κατανοητές για να χρησιμοποιούνται στη καθημερινή πρακτική ιατρική. Με αυτό τον τρόπο η βυζαντινή ιατρική εξελίχθηκε περαιτέρω και εμπλουτίστηκε για να φτάσει σε πολύ υψηλό επίπεδο με περίπλοκες τεχνικές παρασκευής φαρμάκων αλλά και κατασκευής εργαλείων χειρουργικής. Ενδεικτικά πρωτοποριακό για την εποχή ήταν ο καθορισμός των ειδικοτήτων που αναπτύχθηκαν (οφθαλμολογία, γυναικολογία και μαιευτική, δερματολογία, οδοντιατρική, καρδιολογία,

ορθοπεδική).

Μεγάλη είναι η συνεισφορά του Βυζαντίου, όχι μόνο στη θεωρία της ιατρικής, αλλά και στη βοτανική και στη φαρμακολογία. Χαρακτηριστικά, έχουν καταγραφεί περίπου 700 ουσίες από φυτά, ζώα ή ορυκτά, που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή φαρμάκων. Επιπλέον η εξέλιξη της χειρουργικής είναι εκπληκτική για την εποχή. Η μεγαλύτερη όμως συνεισφορά στην ιατρική είναι η ίδρυση εγκαταστάσεων ιατρικής περίθαλψης, νοσοκομείων, σαν καταφύγιο για τους ασθενείς ξέροντας ότι εκεί θα βρουν τους ειδικούς για την ανάλογη θεραπεία.

Image not found or type unknown

Τα

νοσοκομεία, στο Βυζάντιο ήταν φιλανθρωπικά ιδρύματα που λειτουργούσαν με την βοήθεια της Εκκλησίας. Αρχικά ονομάζονταν ξενώνες και φαίνεται ότι ήταν ξενοδοχεία, συνήθως έξω από μοναστήρια, στα οποία οι ταξιδιώτες, όταν

αρρώσταιναν, λάμβαναν μια πρόχειρη θεραπεία. Πάντα υπήρχαν υπεύθυνοι μοναχοί για την περίθαλψη των ασθενών. Πολύ γνωστός ήταν ο Σαμψών, ο οποίος έλαβε και την προσωυμία Ξενοδόχος. Από τον 6^ο αιώνα και μετά αυτοί οι χώροι χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για νοσηλεία. Στην Κωνσταντινούπολη, τον 10^ο αιώνα σημαντικά νοσοκομεία ήταν του αγίου Σαμψών και του Ευβούλου, που είχαν ιατρούς και νοσηλευτές, καθώς και βοηθητικό προσωπικό. Το σημαντικότερο, όμως, νοσοκομείο της πρωτεύουσας ήταν αυτό που ίδρυσε ο αυτοκράτορας Ιωάννης Β' Κομνηνός στη μονή Παντοκράτορος το 1136 μ.Χ.. Συγκεκριμένα, ήταν ίδρυμα που περιλάμβανε γηροκομείο, λεπροκομείο και ξενώνα (νοσοκομείο) με εξωτερικά ιατρεία και πενήντα κλίνες κατανεμημένες σε πέντε τμήματα: χειρουργικό, οφθαλμολογικό, γαστρεντερολογικό, γυναικολογικό, παθολογικό. Το προσωπικό αποτελούσαν γιατροί, εκπαιδευόμενοι και βοηθοί, μια ιατρός για τις γυναίκες, μαίες και νοσηλευτές, ενώ υπήρχαν επίσης και φαρμακοποιοί, μάγειροι, αρτοποιοί, πλύστρες και καθαριστές, υπηρέτες και θυρωροί. Λειτουργούσαν επίσης αποχωρητήρια, λουτρό, φαρμακείο, χώροι για τους ιατρούς, εργαστήρια και βοηθητικοί χώροι για το προσωπικό.

Παρατήρηση: Το παρόν δημοσίευμα αποτελεί τμήμα του άρθρου: «Βυζαντινή ιατρική, γέφυρα από την αρχαία Ελληνική ιατρική τέχνη στη ιατρική του 18^{ου} αιώνα» του Δρ. Ζαχαρία Ζαχαρίου, Καθηγητή Χειρουργικής Παιδών και Κοσμήτορα & Διευθυντή Σπουδών Φάσης, Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Κύπρου